

SUMARI

pàg. 2 Transgènics: mala ciència, gran negoci
pàg. 3 Supermercats? No, gràcies! * De tal sistema, tal deute ecològic
pàg. 4 i 5 Resistències als petroaliments
pàg. 6 Agroecologia i Sobirania Alimentària
pàg. 7 El moviment transformador català

EDITORIAL

Amb aquest suplement, el grup de treball sobre petroaliments, integrat per entitats i col·lectius catalans vinculats a temàtiques agràries i alimentàries, proposa un viatge per les etapes del sistema agroalimentari. El recorregut permetrà descobrir les amenaces, els perills i els impactes associats al model de producció, distribució i consum hegemònic –corporatiu i industrial– i també les resistències i les alternatives que s'estan desenvolupant al nostre territori.

El viatge alimentari comença a l'estació dels *recursos* necessaris per produir: terra, aigua i llavors. L'especulació i la pressió urbanística al Nord i la concentració en poques mans al Sud fan que l'accés a la terra agrícola per part dels petits i mitjans productors sigui cada vegada més complicat. L'accés a l'aigua és tant o més difícil: és malgastada i contaminada per l'agronogoci, el turisme i la indústria i, al mateix temps, està sotmesa a fortes pressions per part d'una gestió privada que en mercantilitza l'ús. Per últim, el model dominant usurpa a la pagesia les llavors de les quals depèn, les privatitza i les converteix en una arma de control molt efectiva que monopolitzen unes poques multinacionals.

En arribar a la *producció*, s'observa que el model agroindustrial es basa en l'ús intensiu de maquinària, agroquímics, tecnologia i capital. A la vegada, es caracteritza per la dependència del petroli, per fer plegar les explotacions petites i mitjanes, per arrasar la diversitat cultural del planeta, per expulsar indígenes i camperols de les seves terres i condemnar-los a la fam, la misèria i la nova esclavitud dels latifundis d'exportació, per provocar pèrdua de sòl agrari, extinció de biodiversitat i diversitat agrícola, contaminació de la terra, l'aigua i l'aire i per ser responsable d'una cinquena part de les emissions mundials de gasos d'efecte hivernacle.

En un viatge com aquest, s'escau parlar del *transport* transoceànic d'aliments, fortament dependent del petroli i cada cop més generalitzat. Arribats a aquest punt, val a dir que els agrocarburs no són una alternativa verda al petroli: la seva obtenció es basa en monocultius de producció agroindustrial, també petrodependents, que substitueixen els principals boscos tropicals i competeixen amb les terres destinades a produir aliments. La següent parada mana fixar-se en la *distribució*. La lògica de la gran distribució d'aliments a través de supermercats monopolitza la relació entre la producció i el consum i imposa la intensificació de la producció industrial. I així s'arriba al destí, a l'esperat moment del *consum*. Malauradament, després d'aquest llarg viatge, la distància entre pagesia i persones consumidores ha crescut fins a fer-se abismal, de manera que es generalitza la pèrdua de coneixements sobre què, com, quan i on comprar i menjar. Amb tot, les alternatives que, des de fa anys, tracten de capgirar aquest desgavell a partir de l'acció col·lectiva deixen lloc a un optimisme moderat.

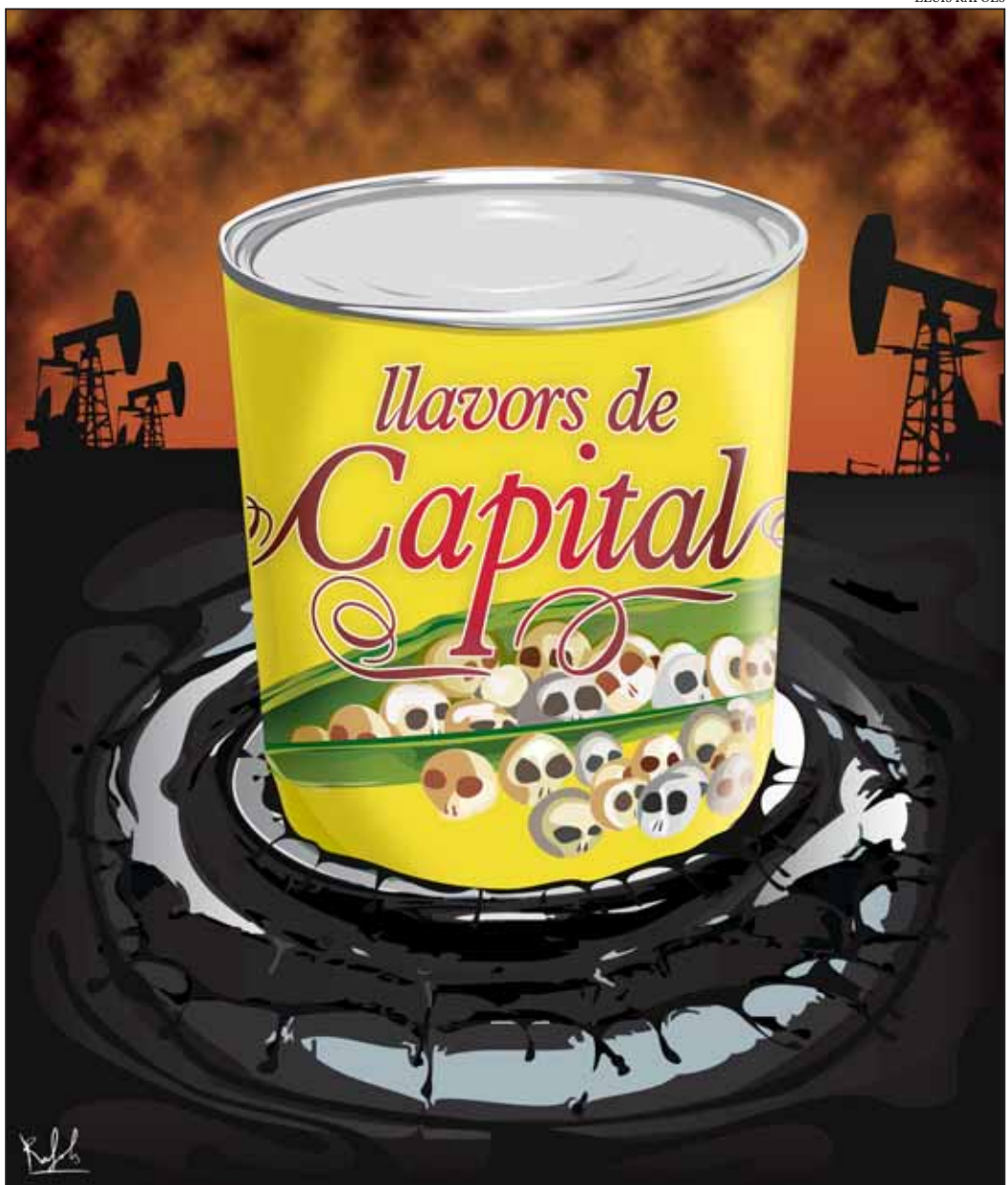
Petroaliments* o Sobirania Alimentària?

RECUPEREM EL CONTROL DE L'ALIMENTACIÓ

MARÇ 2009 * GRATUÏT

LLUÍS RÀFOLS

★ **Per què petroaliments?** El petroli recorre tota la cadena alimentària industrial –des de la llavor fins al plat– i salpebra totes les etapes del sistema agroalimentari d'impactes socioeconòmics, sanitaris, ecològics i culturals greus. No en va, l'extracció petrolífera és una de les activitats que genera més contaminació, guerres i violència.

Què és un transgènic?

Un transgènic o organisme modificat genèticament (OMG) és un ésser viu al qual s'ha inoculat material genètic procedent d'altres espècies per mitjà de tècniques d'enginyeria genètica que només es poden desenvolupar en laboratoris especialitzats. Recombinar material genètic d'organismes d'espècies, famílies o fins i tot regnes diferents d'éssers vius implica saltar les barreres naturals que guien el funcionament dels ecosistemes.

El laboratori transgènic català

Deu anys després que comencés la introducció dels transgènics als camps i a la cadena alimentària catalana, els greus impactes ecològics i socioeconòmics associats a aquesta necrotecnologia s'escampen pel Principat sense aturador. Mentre a Europa l'intens debat sobre els riscos d'aquest tipus de cultius ha portat set països membres a prohibir-los, les institucions espanyoles i catalanes continuen essent fidels al pacte establert l'any 1998 amb EuropaBio, el lobby biotecnològic europeu: convertir l'Estat espanyol en la porta d'entrada dels cultius transgènics al continent. Això explica que l'Estat espanyol sigui el major productor d'Europa –amb prop de 80.000 ha. conreades l'any 2008–, que Aragó i Catalunya siguin les dues regions europees amb més superfície cultivada –prop de 25.000 ha. el 2008 pel cas català– i que les successives administracions estatals i autonòmiques hagin fet i continuïn fent tot el que està al seu abast per amagar els greus impactes associats als transgènics i per legitimar la propaganda de les multinacionals que els promouen.

⇒ TRANSGÈNICS FORA!

Durant els anys 80 i 90, l'ampliació de la legislació sobre la propietat intel·lectual i la seva extensió a l'àmbit planetari van obrir el camí a les patents sobre la vida, als transgènics agrícoles i a la resta d'aplicacions civils de l'enginyeria genètica (EG). Tal com afirma la doctora Mae-Wan Ho de l'Institute of Science in Society anglès, l'EG –definida per ella mateixa com una mala ciència i un gran negoci– "senzillament no té cap sentit donada la complexitat i especialment la fluïdesa dels gens i els genomes, tant pel que fa a l'estructura com a la funció". La complexitat, però, fa nosa quan l'objectiu no és generar co-neixement sinó fer diners. És per això que la indústria biotecnològica i els seus valedors continuen negant i tractant d'amagar els problemes tecnològics inherents a la transgènesi, els enormes riscos que du associats i els efectes impredecibles que pot tenir sobre els organismes receptors, el medi ambient i la salut animal i de les persones.

Des que es van sembrar els primers conreus transgènics comercials, l'any 1996, multitud de veus han alertat de la greu amenaça que suposen. Els transgènics són perillosos per definició: alliberar organismes modificats genèticament (OMG) al medi és una temeritat d'efectes impredecibles. Per altra banda, l'agricultura transgènica només beneficia les empreses que la promouen. No en va, els transgènics agrícoles han estat desenvolupats per consolidar el control corporatiu sobre el primer esglaó de la cadena alimentària, les llavors. A la vegada, agreugen la crisi alimentària global, ja que impliquen més dependència de les multinacionals i del mercat i menys autonomia i més misèria per les poblacions pàgines.

IMPACTES SOCIOECONÒMICS
L'agricultura transgènica representa una seriosa amenaça pel futur de la humanitat. Per una banda, accentua els gravíssims impactes (degradació ambiental, socioeconòmica i cultural) de l'actual model de producció agroindustrial, per si mateix

totalment insostenible. Per altra banda, du associat el fenomen preocupant de la contaminació genètica. En el nostre àmbit, des de l'any 2001, han sortit a la llum desenes de casos de contaminació genètica de la producció ecològica catalana i aragonesa. Malgrat la manca de seguiment i control públic, ha estat possible documentar la contaminació, tant de camps de blat de moro com de partides de llavors i pinsos destinats a l'engreix de bestiar. La contaminació genètica que es produeix any rere any a l'Estat ha suposat la pèrdua –com a mínim– de dues varietats tradicionals de blat de moro, la reducció dràstica del cultiu de blat de moro ecològic i la demostració que la pretesa coexistència entre conreus transgènics, convencionals i ecològics és totalment impossible.

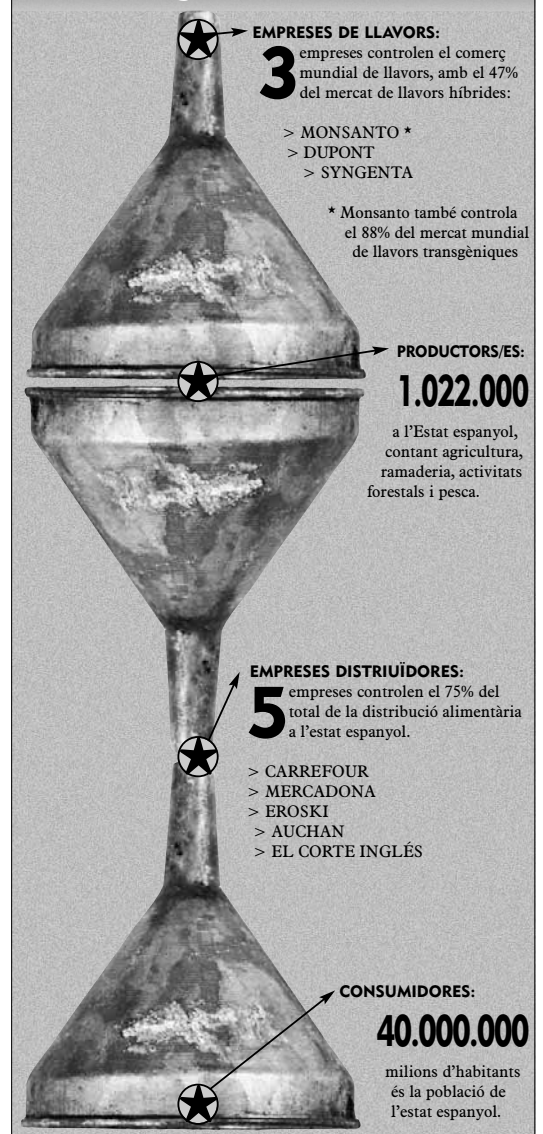
IMPACTES SOBRE LA SALUT I EL MEDI AMBIENT

Malgrat les traves i els impediments amb què topen els investigadors independents, ha estat possible demostrar que els conreus transgènics insecticides, com el cotó o el blat de moro Bt que es cultiva a Catalunya, no solament afecten el cuc barrinador que ataca el conreu, sinó també poblacions d'entomofauna, insectes que són beneficiosos per l'agroecosistema. També s'ha documentat l'aparició de *superplagues* (barrinadors resistent als insecticides) associades a aquests tipus de cultius.

Pel que fa als efectes sobre la salut, deu anys després que comencés el cultiu comercial de transgènics, les administracions dels EUA i de la UE s'han vist obligades a retirar diverses varietats de blat de moro MG. Unes, perquè provocaven al·lèrgies, les altres perquè podien conferir resistència a antibiòtics a les poblacions de patògens. Per últim, recentment han sortit a la llum diversos estudis independents que mostren problemes de salut greus (pèrdua de fertilitat, trastorns en el sistema intestinal i immunològic, deficiències en el desenvolupament dels òrgans vitals, entre d'altres) en poblacions de ratolins alimentats amb blat de moro Bt, en uns casos, i amb patates transgèniques, en els altres.

Transgènics: mala ciència, gran negoci

Qui controla els sistema agroalimentari?

GRUP DE PETROALIMENTS

Publicació elaborada pel Grup de Petroaliments en col·laboració amb la Directa.

Setmanari de comunicació Directa

www.setmanaridirecta.info
directa@setmanaridirecta.info
Tel.: 693 117 661 i 935 270 982
Juan Ramón Jiménez 22, 08902 L'Hospitalet de Llobregat

El Grup de Petroaliments està format per: Educació per l'Acció Crítica (EdPAC), Enginyeria Sense Fronteres (ESF), Entrepobles, Grans Cadenes de Distribució, No gràcies!, No et Mengis el Món, Repsol Mata, Som lo que Sembrem (SLQS), TransgènicsFora! i la Xarxa pel Decreixement.

DIRECTA WWW.SETMANARIDIRECTA.INFO
3ER ANIVERSARI
SUBSCRIU-T'HI ARA!!

Una aposta informativa compromesa amb els moviments socials

CONCERT EXPRESSIÓ DIRECTA En Belda i el conjunt badabodoc
Dissabte 25 d'abril a les 22h
El Nota

Centre Cultural La Farinera del Clot,
Gran Via de les Corts Catalanes 837, Bcn

Supermercats? No, gràcies!

⇒ **CAMPANYA SUPERMERCATS, NO GRÀCIES**

Poca gent es pregunta: on vaig a comprar el menjar? Hem interioritzat tant la resposta, que no hi ha cap mena de dubte: al supermercat. A l'Estat espanyol, el 62% dels aliments consumits es compren en una gran superfície. La relació dels consumidors i les consumidoras amb els productes alimentaris ha canviat radicalment durant els darrers anys.

Mentre l'any 1995, el 35,5% de les compres d'alimentació es feien als supermercats, el 2006, la proporció pujava al 45,5%. A l'altra cara de la moneda, la quota de mercat del comerç tradicional va baixar del 35,6% al 28,8% en aquest mateix període. Les xifres i l'evidència quotidiana mostren que s'està produint un procés de substitució del model de comercialització: de l'establiment petit de propietat familiar al model de gran cadena de distribució i comercialització que, com a tal, requereix una inversió potent. Al mateix temps que, al conjunt de l'Estat, el nombre de locals comercials destinats a la venda al detall d'aliments i begudes augmentava un 8% entre 2001 i 2005, el nombre d'empreses dedicades a aquesta activitat va descendir un 6%.

Interior d'una gran superfície de la cadena Carrefour

Els consumidors i les consumidoras es podrien preguntar per què els perjudiquen aquests canvis, sobretot davant les grans campanyes publicitàries que ens han deixat ben clar que, al supermercat, hi trobarem els millors preus i, a més, estalviarem temps pel fet de trobar-ho tot en un sol establiment. I és precisament en la concentració empresarial on trobem la

clau de volta que explica l'impacte de la gran distribució. Progressivament, els supermercats s'estan convertint en la nostra única via d'accés als productes de primera necessitat.

Gairebé un 40% del menjar que es compra en territori espanyol s'adquireix en tres establiments: Carrefour, Mercadona i Eroski. La implantació progressiva

i eficaç d'aquest oligopoli dóna cada cop més poder a aquestes empreses de distribució per establir les seves normes i imposar les seves condicions a les persones consumidoras i als productors i productores.

Si empreses com Danone o Nestlé han de cedir davant l'evidència que només es pot arribar a les neveres de les nostres cases a

través dels supermercats, la capacitat de negociació de les empreses familiars o dels petits productors és nul·la.

L'únic model de producció que pot respondre a les necessitats de les cadenes de distribució es basa en l'economia d'escala i la fabricació massiva de béns de consum. I això requereix una agricultura i una ramaderia intensives basades en la mecanització, la utilització de pesticides i fertilitzants químics, la fabricació de pinsos industrials, un procés d'emalatge i una refrigeració que permetin moure grans quantitats a llargues distàncies i un model de consum de productes manufacturats totalment anònims i basat en la confiança que dipositen els consumidors i consumidoras en una marca i no en la relació personal amb els botiguers i botigueres.

El consum de productes de l'altra punta de món fora de temporada, la implantació de monocultius i la destrucció dels sistemes de producció tradicionals, les dificultats per la subsistència de la petita pagesia i la concentració empresarial en la producció d'aliments, els emalatges i la generació de residus que se'n deriva, etc. responen a l'adaptació del sistema productiu a les conveniències logístiques i econòmiques de les grans cadenes de distribució.

De tal sistema, tal deute ecològic

⇒ **OBSERVATORI DEL DEUTE EN LA GLOBALITZACIÓ**

El deute ecològic és entès com la suma d'impactes socials i ambientals negatius resultants de la implantació del model econòmic i de consum dels països del Nord sobre els països empobrits. La lògica del creixement il·limitat del sistema capitalista, acompanyada d'un model de relacions comercials injustes, comporta una relació desigual segons la qual els països del Nord malbaraten recursos i generen danys socioambientals a gran escala, mentre els del Sud en paguen les conseqüències.

Del total d'articles descarregats al port, la soja és en el quart lloc

El model agroindustrial vigent, dependent del petroli tant en energia com en entrades, és fill d'aquest sistema i, com a tal, no s'escapa de produir aquests efectes. Podem trobar components de deute ecològic en tot el seu cicle de producció, distribució i consum, com ara les emissions de gasos que augmenten l'efecte hivernacle, la biopirateria, la generació de passius ambientals per part de les empreses transnacionals i l'exportació de residus.

Camp contaminat dins la Reserva de Yasuní, a l'Ecuador.

UNA AMENÇA A LA SOBIRANIA ALIMENTÀRIA

Entre d'altres mecanismes del sistema (acords de lliure comerç, expansió de l'agrobiotecnologia, etc.), el deute ecològic posa traves a la Sobirania Alimentària dels pobles. En bona part, a causa dels danys provocats per la contaminació o l'esgotament dels recursos, però també per l'apropiació del territori i el consegüent abandonament del camp i per

la monopolització de la biodiversitat per part de la indústria mèdica i/o alimentària, que fa més vulnerables les poblacions davant les situacions de crisi alimentària.

Avui dia, la crisi energètica és un altre escenari de risc per la Sobirania Alimentària. Davant la fi de l'era del petroli, se'ns presenta la falsa alternativa dels agrocombustibles. Falsa perquè, tot i que es vengui com una solució al canvi climàtic, la seva pro-

ducció a gran escala requereix la importació de matèria primera i, per tant, genera més deute ecològic. A més, l'increment de la producció d'agrocombustibles pot fer que les col·lites de terres reservades a l'alimentació es desplacin a favor dels cultius energètics. Els agrocombustibles a gran escala també potencien el model agroindustrial, responsable –amb la desforestació– d'un terç de les emissions de gasos d'efecte hivernacle.

EXEMPLES PROPERES

Nosaltres no ens escapem de la generació de deute ecològic. El nivell elevat de consum de la nostra societat implica una demanda de recursos considerable –sovint absurda– i que, a més, moltes vegades s'han d'importar. A l'Estat espanyol, la importació d'aliments ha crescut un 66% durant l'última dècada, tot i que la majoria podrien ser de producció local. Per exemple, mentre cada dia s'importen 330.000 quilos de carn de pollastre, diàriament se n'exporten 205.000 quilos! De fet, el port de Barcelona és el principal port receptor de l'Estat de fruita i verdura i, el gener de 2009, les entrades de productes agroalimentaris suposaven la sisena part de les mercaderies que s'hi havien transportat (la meitat, si sumem les entrades d'hidrocarburs i de productes agroalimentaris). Destaca el fet que, del total d'articles descarregats al port, la soja es trobi en el quart lloc!

EL DEUTE DE RECONÈIXER EL DEUTE

Per tant, és important reconèixer el deute ecològic generat pel model de consum i producció dels països del Nord. Aquests països n'han d'assumir la responsabilitat i han d'incentivar polítiques que aturin aquests efectes i a través de la reconsideració del deute extern que sotmet injustament les economies dels països empobrits. Així doncs, davant d'aquesta situació, ens podem preguntar: Qui deu a qui?

*** Amb la vocació de treballar amb persones no conscienciades (les altres: nosaltres), Educació per a l'Acció Crítica (EdPAC) entén que un món millor també es fa des del quotidiana i des del dia a dia de les persones i les entitats. Mentre hi ha entitats que ens ensenyen com funciona allò gran, EdPAC posa l'energia en buscar formes d'actuar petites, pràctiques i possibilistes perquè, de vegades, anem en cotxe a la manis contra la guerra del petroli, o bevem la beguda d'una transnacional mentre discutim sobre la sobirania dels pobles.

[HTTP://EDPAC.CAT](http://edpac.cat)

*** El model de desenvolupament que imposen les institucions catalanes legislatura rere legislatura depreda –cada cop més de pressa i a una escala més gran– el sòl no urbanitzat, incloent el que és apte per conrear. Durant l'última dècada, aquesta realitat ha generat l'aparició d'una munió d'iniciatives locals i plataformes populars en defensa del territori que miren de resistir davant la destrucció del territori i de la terra agrària. Una bona part d'aquests col·lectius integren l'anomenada Unió de Plataformes.

[WWW.UNIODEPLATAFORMES.ORG](http://www.uniodeplataformes.org)

1. REC

*** El Centre de Recerca i Informació en Consum (CRIC), editor de la revista *Opcions*, és una associació independent que es dedica a donar informació per poder **consumir** d'una altra manera. Dona eines per portar a la pràctica el que anomenem Consum Conscient i Transformador (CCT), que sorgeix de les ganes d'explorar altres formes de consumir i de viure que ens permetin alliberar-nos de les inèrcies consumistes que ens rodegen i que potenciïn un món més just i sostenible, per sentir-nos satisfets i ser coherents amb els nostres millors desitjos. Parlen d'un canvi d'hàbits, d'una actitud individual emmarcada i potenciada per una visió de transformació col·lectiva.

[WWW.OPCIONS.ORG](http://www.opcions.org)

5. CONSUM

Resistència als petr

*** La Xarxa de Consum Solidari (XCS) és una associació que treballa a Catalunya en l'àmbit del comerç just i el consum responsable. Defensa el dret a la Sobirania Alimentària davant l'actual control exercit per les transnacionals agroalimentàries i les grans cadenes de distribució. Mitjançant grups de **consum** a diferents barris, practica un consum crític i participa activament en la lluita per un altre model de consum i de comerç.

GRUPSDECONSUM@XARXAConsum.ORG

4. DISTR

*** La Campanya Supermercats No Gràcies! denuncia el model actual de **distribució** i l'assenyala com un dels culpables del model de consum i de producció alimentària. A més, proposa alternatives a aquest model i difon les que ja existeixen a través de l'elaboració de materials de difusió i sensibilització i de xerrades sobre supermercadisme, acompanyades de visites guiades al supermercat. També du a terme accions de carrer, com l'olla ecològica amb productes locals que es fa als mercats municipals per denunciar els marges abusius entre el preu de compra i el preu de venda dels productes.

[WWW.SUPERMERCATSNAGRACIES.WORDPRESS.COM](http://www.supermercatsnogracies.wordpress.com)

*** L'accés a la **terra** i el territori han estat sempre el nucli central de les disputes entre diferents models socials. Hi ha qui la veu com un mitjà per fer negocis privats i qui la veu com la base per bastir un projecte col·lectiu de vida humana digna. Entrepobles col·labora amb organitzacions i entitats camperoles i indígenes que defensen el dret a la terra i als seus recursos davant els projectes de desenvolupament extractiu i especulatiu a diferents països d'Amèrica.

[WWW.PANGEA.ORG/EPUEBLOS](http://www.pangea.org/epueblos)

*** Veterinaris sense Fronteres és una associació internacional que dedica els seus esforços a acompanyar i donar suport als processos de lluita a favor de la Sobirania Alimentària. I ho fa a través de múltiples eines que van des de la investigació, la participació en xarxes, els projectes productius, la comunicació o el suport a les organitzacions pageses.

[WWW.VETERINARIOSSINFRONTERAS.ORG](http://www.veterinariossinfronteras.org)

***La xarxa pel decreixement neix arran d'una trobada de moviments socials l'estiu de 2008 i pretén, entre altres coses, aplicar el decreixement a les múltiples esferes de la vida: habitatge, salut, economies alternatives, consum, educació, mobilitat, reflexió i intercanvis i un llarg etcètera. Parteix l'autogestió, l'horitzontalitat i de la veu del capitalisme que sosté aquest model de treballa en diversos grups locals i grups i aprofitar sinergies per potenciar la s' alhora, crear contrapoder i xarxes par coneixement.

URSOS

*** **L'aigua** és un recurs escàs i, sovint, de difícil accés. Per aquest motiu, Enginyeria Sense Fronteres aposta per la difusió i la denúncia de les problemàtiques que es generen al voltant d'aquest recurs. *Aigua de tots: un dret i no una mercaderia* és una campanya que promou l'aplicació del dret universal a l'aigua mitjançant una gestió democràtica, equitativa i integral dels serveis d'aigua i sanejament públics, sota la perspectiva de la participació i el control social.
WWW.AGUA.ISFES

*** Durant l'any 2008, diverses persones vinculades a Som Lo Que Sembrem van recollir signatures per dur una proposta de llei al Parlament de Catalunya per declarar el país lliure de transgènics. La iniciativa presenta tres vessants principals: impedir l'ús d'aquestes **llavors** a l'agricultura, etiquetar la carn, llet i ous dels animals alimentats amb pinsos transgènics i investigar els efectes socials, ambientals i sobre la salut d'aquesta tecnologia. SLQS és una llavor per recuperar la pagesia en perill davant el model agroindustrial.
WWW.SOMLOQUESEMBREM.ORG

ències oaliments

2. PRODUCCIÓ

*** No et mengis el món és un espai creat i impulsat per tres organitzacions –l'Observatori del Deute en la Globalització, la Xarxa de Consum Solidari i Veterinaris Sense Fronteres– que s'ha unit per la reivindicació del deute ecològic i la lluita per la Sobirania Alimentària. És una eina al servei de les xarxes i els moviments socials i es planteja dues funcions bàsiques: la sistematització i extensió de materials sobre diferents temes que uneixin la Sobirania Alimentària i el deute ecològic i la creació –alimentar i/o formar part– d'espais d'activisme i xarxes de diferents col·lectius que comparteixen visió i objectius.
WWW.NOETMENGISELMON.ORG

RIBUCIÓ

3. TRANSPORT

*** **Transgènics Fora!** (abans Plataforma Transgènics Fora!) és un col·lectiu de base assembleari que fa sis anys que lluita contra els transgènics agrícoles i que compagina la sensibilització, la divulgació, la investigació, la denúncia, la desobediència civil i l'acció directa (destaca la destrucció d'un camp experimental de blat transgènic de propietat pública l'any 2004). A la vegada, participa activament en la construcció i la defensa d'alternatives autogestionàries al sistema agroalimentari i social imperant.
WWW.TRANSGENICSFORA.ORG

*** El **petroli**, la principal font d'energia de la nostra societat, és present a tota la cadena dels aliments quilomètrics i produeix impactes socioambientals. Mitjançant accions, xerrades i tasques de recerca, el grup Repsol Mata dona veu a la població afectada per les activitats d'aquesta empresa (tant al Nord com al Sud). Alhora, també denuncia i reflexiona al voltant del model imperant de desenvolupament econòmic, un model petrodependent, i planteja alternatives decreixentistes.
HTTP://REPSOLMATA.OURPROJECT.ORG/

WWW.DECREIXEMENT.NET
*** Actualment, l'ús dels agrocombustibles a gran escala se'ns presenta com una resposta davant la contaminació que genera el **transport** terrestre. Però els agrocombustibles aprofundeixen el model agrícola industrial que, juntament amb la desforestació, és responsable d'un terç de les emissions de gasos d'efecte hivernacle. A més, aquest model té repercussions socials i ambientals greus per les poblacions dels països del Sud i del Nord. El Grup de Bionegocis es dedica a investigar i difondre les qüestions al voltant d'aquesta problemàtica i a visualitzar alternatives possibles, responsables i viables a través de la Sobirania Alimentària i la sobirania energètica. WWW.BIONEGOCIS.WORDPRESS.COM

*** El 17 d'abril de 1996, dinou treballadors rurals sense terra van ser brutalment assassinats per la policia militar a Eldorado dos Carajás, a l'Estat de Pará, al Brasil, quan participaven en una marxa per demanar l'entrega de terres per poder treballar com a pagesos. Davant aquesta massacre tan greu, Via Campesina va decidir proclamar el dia **17 d'abril Dia Internacional de la Lluita Pagesa**. Des d'aleshores, cada 17 d'abril, arreu del món s'organitzen diferents accions reivindicatives a favor de la Sobirania Alimentària dels pobles.

es,
is,
dels valors de l'autonomia, voluntat de plantant cara al restructur i injust. Per aplicar-ho, es ps de treball per dissenyar estratègies implicitat individual i col·lectiva i, al-leles de consum, intercanvis i

Agroecologia i Sobirania Alimentària

↳ **TRANSGÈNICS FORA!**

L'agroecologia (Ae) i la Sobirania Alimentària (SbA) proposen la construcció col·lectiva d'alternatives al model agroalimentari i social hegemònic. Ambdues nocions s'originen a la perifèria, en el marc dels processos populars de resistència a la modernització agrícola i a la globalització neoliberal protagonitzats pels desheretats de la història: les comunitats indígenes i camperoles i la població rural en el seu conjunt.

ELS ORÍGENS I ELS PRECURSORS

El moviment social agroecològic es va gestar durant la dècada dels 80 a l'Amèrica Llatina fruit d'un procés de convergència de diverses organitzacions camperoles i indígenes que coincidien a oposar-se frontalment al model de desenvolupament imposat des del Nord. Tot i que les principals protagonistes d'aquest procés van ser les organitzacions camperoles llatinoamericanes, també hi va prendre part una petita representació europea, de la qual destaca, pel nostre context, el SOC (Sindicato de Obreros del Campo) d'Andalusia, considerat l'introducció de l'Ae a Europa.

SEBASTIAO SALGADO

2.800 famílies van ocupar la plantació Cuiabá a l'estat de Sergipe, Brasil 1996.

car un abans i un després pel que fa a l'emergència de l'aleshores incipient moviment antiglobalització, d'escala planetària. Un any abans, el 1993, havia nascut Via Campesina (VC), la coordinadora camperola de referència. Tot i tenir una major implantació als països del Sud, aquesta coordinadora està consti-

tuida per centenars d'organitzacions pageses, comunitats indígenes, jornalers sense terra, col·lectius rurals i petits i mitjans productors d'arreu del món. L'any 1996, en el marc del Fòrum Mundial per la Seguretat Alimentària paral·lel a la Cimera Mundial de l'Alimentació organitzada per la

FAO a Roma, VC va plantejar públicament per primera vegada la reivindicació de la Sobirania Alimentària. D'aleshores ençà, contràriament a l'esperança, coincidint amb l'auge del moviment antiglobalització, VC ha estat l'actor de referència a l'hora de dotar de contingut i situar a l'agenda in-

ternacional l'exigència de la SbA. Mitjançant mobilitzacions constants, accions i trobades internacionals, Via Campesina ha donat veu a milions de camperoles i indígenes i ha tractat d'incidir en les esferes de l'alta política global a través de la denúncia de la nocivitat i l'absoluta manca de democràcia del sistema agroalimentari dominant, tot insistent en consignes que han esdevingut clàssiques, com ara: *L'alimentació i l'agricultura fora de l'OMC*.

Al llarg d'aquest camí de més de quinze anys, el moviment camperol internacional ha sabut teixir aliances sòlides amb innumbrables organitzacions de sectors no pagesos de la societat civil d'arreu del plane-

Via Campesina ha estat l'actor de referència dotant de contingut la reivindicació de la Sobirania Alimentària

ta. A tall d'exemple, val la pena esmentar el comunicat *Polítiques buides per a plats buits*, signat per les més de 900 organitzacions de base que van participar al Fòrum Terra Preta, paral·lel a la cimera sobre seguretat alimentària organitzada per l'ONU a Roma el mes de juny de 2008. A través d'aquest document, van responsabilitzar l'ONU, les institucions financeres internacionals (BM i FMI) i l'OMC de l'actual crisi alimentària mundial, a la vegada que rebutjaven el seu nou Pla d'Acció contra la fam ("més liberalització agreujarà les causes de la crisi en lloc d'aportar solucions") i insistien en les demandes de la SbA.

A l'Estat espanyol, diverses organitzacions pageses que formen part de VC han impulsat la Plataforma Rural, una aliança d'organitzacions agràries, ecologistes i ONG, entre d'altres, que treballen per conservar i –en molts casos– restituir un món rural viu en el marc del màxim territori peninsular.

Definicions

El concepte d'agroecologia va ser introduït els anys 80 per un grup d'agrònoms llatinoamericans dissidents que havien començat a redescobrir el valor dels coneixements tradicionals emprats per les cultures camperoles per autoabastir-se dels mitjans de vida sense degradar els ecosistemes dels quals depenen. Podem definir l'Ae com la pràctica d'un desenvolupament

local endogen basat en l'economia camperola i dut a terme mitjançant formes d'acció social col·lectiva que busquen donar resposta a l'actual crisi ecològica i social i tracten de restituir el curs alterat de la coevolució social i ecològica. La noció d'Ae íntegra, però, diverses dimensions. Des de la ciència agronòmica, és entesa com "les bases científiques per a l'agricultura ecològica"; des de les

ciències socials, es defineix com "una nova epistemologia participativa i de caràcter polític" i, per últim, quan és portada a la pràctica pot esdevenir una escola d'agricultura alternativa a la vegada que una eina potent de transformació sociocultural i política que trenca les estructures de poder existents per retornar el poder a l'àmbit de la comunitat.

D'acord amb la definició desenvolupa-

da per VC, la SbA és el dret de tots els pobles, nacions i comunitats de definir les seves pròpies polítiques agrícoles, pesqueres, alimentàries i d'ordenació territorial de manera que siguin ecològicament, socialment, econòmicament i culturalment apropiades a les circumstàncies úniques de cada poble i que garanteixin una alimentació sana, suficient i culturalment adequada a tota la població.

L'agroecologia i la sobirania alimentària proposen alternatives autogestionàries al model social hegemònic

Aquest cicle de lluita es va tancar l'any 94 a la selva Lacandona amb l'aixecament del moviment neozapatista, l'actor social clau –juntament amb l'MST (Movimento dos Sem Terra) del Brasil i la Via Campesina– en la configuració del discurs i la praxi rural antagonica. La irrupció del neozapatisme va mar-

L'opinió de Xavier Montagut, president de la Xarxa de Consum Solidari

ALBERT GARCIA

Què és per tu la Sobirania Alimentària?

Per mi és, sobretot, una consigna i una estratègia de lluita. La reivindicació que planteja és molt clara: el control de l'agricultura i l'alimentació ha d'estar en mans de pagesos i consumidors, no en mans del lliure mercat. I l'estratègia que marca per avançar en

aquesta direcció consisteix a mantenir en paral·lel una lluita política de resistència, pressió i denúncia i un treball pràctic de construcció i desenvolupament d'alternatives al model agroalimentari dominant. Es tracta d'una estratègia comuna, ja que els seus aspectes fonamentals han estat assumits globalment, però que es concreta en

formes i a velocitats molt diverses, en funció del context cultural, ecològic i polític en el qual es desenvolupa.

Què proposen l'agroecologia i la Sobirania Alimentària?

Construir col·lectivament alternatives al model agroalimentari hegemònic i transformar la producció

per fer-la respectuosa amb el medi i les persones i autònoma pel que fa als mitjans de producció. Promoure, d'una banda, una distribució basada en circuits curts, intermedis i honestos i polititzats. De l'altra, una relació directa entre consumidors i productors. Per acabar, un consum conscient, crític i solidari.

El moviment transformador català

LA XARXETA

Cooperativa agroecològica La Kosturica

⇨ TRANSGÈNICS FORA!

Des de finals dels anys 70, durant la dècada dels 80 i fins a mitjans dels 90, un ventall molt ampli d'actors van introduir i van començar a desenvolupar alternatives autogestionàries al model agroalimentari industrial a Catalunya i van portar a la pràctica versions d'agricultura i alimentació ecològiques amb una vocació marcadament transformadora. Aquestes experiències constitueixen els antecedents de l'actual moviment Ae i per la SbA català, que es va començar a gestar a finals dels anys 90 en un context caracteritzat per la creixent mercantilització de l'agricultura ecològica i per la ràpida neutralització del seu potencial emancipador.

En aquest context, sobretot a partir de l'any 2000, es produeix una proliferació important de noves experiències, projectes i col·lectius que podríem situar en l'òrbita de l'Ae i la SbA. Per una banda, apareixen –tant en l'àmbit *rurà* com en el neorural– desenes de comunitats i centres socials que, des de la vida en col·lectiu, desenvolupen projectes de producció agroalimentària artesanal i habitualment ecològica (pa, vi, cervesa, hortalisses...) com una forma d'autoocupació i d'economia autogestionària. A la vegada, el nombre de grups i cooperatives de consum ecològic augmenta exponencialment i passa d'uns quinze grups cap a l'any 2000 als més de vuitanta que existeixen actualment. Paral·lelament, també neixen diverses iniciatives d'associació i cooperació entre productors agroecològics, d'entre les quals destaquen l'Assemblea Pagesa –constituïda el 2002 per gent dissident de la Unió de Pagesos i joves pagesos ecològics de les terres de ponent–, l'Associació de Defensa Vegetal Ecològica Gent del Camp del Camp de Tarragona i la Xarxeta, que agrupa page-

sos i pageses agroecològiques de Catalunya i el Baix Cinca engrescades en un projecte de cooperació, intercanvi i suport mutu. L'interès col·lectiu per l'acostament i la cooperació entre els grups de consum i els projectes productius agroecològics ha motivat la convocatòria de diverses trobades i jornades de treball monogràfiques. Les dues edicions de la Repera –juny de 2008 i febrer de 2009– en són un exemple recent.

La XAC ens han llegat una xarxa fèrtil de complicitats que hauréem de continuar enfortint i fent créixer entre totes

Altres exemples d'iniciatives agroecològiques més o menys en auge els trobem en els horts comunitaris, majoritàriament urbans, concebuts com una oportunitat d'autoabastiment parcial d'hortalisses i també com una manera d'intervenir col·lectivament en la regeneració de la vida dels barris i d'oposar resistència a l'urbanisme salvatge i a l'especulació; en els bancs de llavors autogestionaris que intenten posar fre a la tràgica pèrdua del valuós patrimoni genètic a través de la recuperació, la sembra i l'intercanvi de varietats agrícoles tradicionals (Ecollavors a la Garrotxa, Les Refardes i l'Esporus al Bages, l'Almaixera al Camp de Tarragona...) i en la recuperació dels mercats i les fires pageses municipals o els grups agroecològics d'estudiants presents a diverses universitats catalanes.

Dins l'àmbit de la difusió i l'educació, cal esmentar la publicació trimestral de la revista *Agrocultura* –editada pels Amics de l'Escola Agrària de Manresa, des de 1999– i l'oferta formativa en agricultura ecològica i energies renovables d'aquesta escola pública. Per últim, en l'àmbit de la sensibilització i la incidència, destaca la tasca d'algunes ONG que, fruit del seu acompanyament a les lluites camperoles del Sud, des de finals dels 90, van començar a incorporar el discurs agroecològic i la reivindicació de la SbA en els seus projectes de sensibilització i incidència a Catalunya. És el cas de Veterinaris Sense Fronteres, Entrepobles i la Xarxa de Consum Solidari, que –amb la resta d'organitzacions que constitueixen la Plataforma Rural– actualment estan promovent un procés de construcció d'aliances que, partint dels territoris, posi a caminar conjuntament tots els sectors que treballen per la SbA.

LA XARXA AGROECOLÒGICA DE CATALUNYA (XAC, 2002-2006)
La XAC va néixer l'any 2002 fruit d'un procés de confluència d'iniciatives, col·lectius i persones dels diversos àmbits de l'Ae a Catalunya. Durant quatre anys, el paper destacat de la XAC com a factor aglutinador va catalitzar l'emergència del moviment agroecològic català i va fer possible una acció col·lectiva encaminada a donar resposta tant a necessitats pràctiques com a objectius comuns d'incidència social i d'articulació interna. Quatre anys de comissions de treball, sessions plenàries, trobades monogràfiques, actes lúdics i de divulgació multitudinària, fires, mercats, tallers d'autoformació, accions directes, edició de materials, jornades de reflexió interna i molts moments intensos ens han llegat una xarxa àmplia, densa i fèrtil de complicitats, experiències i recursos que hauréem de continuar enfortint i fent créixer entre totes.

Què podem fer nosaltres?

Des del consum:

*** Afegir-nos a la cooperativa de consum ecològic del nostre poble o barri (www.repera.wordpress.com/enllacos/) o formar un nou grup de consum (www.ecoconsum.org/img/guia_grup_consum.pdf)

*** Comprar directament als productors a través de cistelles, dels mercats pagesos o a les parades pageses dels mercats municipals. Quan no tenim l'opció de la relació directa, podem comprar als petits comerços del nostre barri o poble i, en general, intentar evitar les grans cadenes de distribució d'aliments (súpers, hipermercats, etc.), les franquícies de restauració, etc.

*** Promoure menjadors ecològics a les escoles de les nostres filles (www.edu365.cat:8801/~ampa903/menjador/triptic1.pdf).

*** Sumar-nos a un dels horts urbans comunitaris que ja existeixen: (www.autogestionate.net/AgrUr) o crear-ne un de nou al nostre barri o poble.

*** Intentar que la nostra cooperativa es qüestionï la manera d'incidir per capgirar el model de producció, comerç i consum hegemònic i per enfortir les alternatives transformadores que s'estan construint.

*** Plantejar-nos un canvi progressiu d'hàbits pel que fa a les nostres pautes de consum i a la nostra dieta i tendir a menjar més llegums, fruita i verdura fresca, local i de temporada i menys carn, peix, làctics i productes elaborats.

Des de la producció:

*** Sumar-nos als grups de pagesos organitzats del nostre territori o mirar de constituir-ne un per poder cooperar, intercanviar, compartir eines i maquinària, incidir en l'àmbit local, coordinar-se amb altres grups i regions, etc.

*** Procurar fer venda directa a través del treball amb grups de consum o l'organització de mercats, fires, cistelles, etc.

*** Si encara no produïm ecològic, plantejar-nos iniciar la reconversió de la nostra finca (www.associaciolera.org)

En general:

*** Organitzar-nos i mirar d'incidir per garantir el dret de tenir una alimentació sana, equilibrada, suficient, culturalment adequada i respectuosa amb el medi mitjançant la participació a les lluites i iniciatives que ja hi ha en marxa o promovent-ne de noves.

14.-18.
Abril
Catalunya

de lluita
Setmana

contra els transgènics i per la Sobirania Alimentària

**TRANSGÈNICS
FORA!**

14.

**SUPERMERCATS
NO GRÀCIES!**

15.

**DEUTE ECOLÒGIC I
DECREIXEMENT**

16.

**LLUITA PAGESA I
SOBIRANIA ALIMENTÀRIA**

17.

MANIFESTACIÓ ESTATAL
12H. A SARAGOSSA

18.

Per a reservar plaça d'autocar escriu a autocarsaragossa@yahoo.es

Organitzen i convoquen:

Repsol Mata, No et Mengis el Món, Enginyeria sense Fronteres, Grup de Suport al MST, Entesa pel Decreixement, Ecologistes en Acció, Entrepobles, Educació per a l'Acció Crítica, Supermercats no, gràcies! i Transgènics Fora!

Per a més informació sobre la setmana de lluita escriu un correu-e a informacsetmana@yahoo.es o visiteu www.transgenicsfora.org